

Марк Ялецкі і Іван Хмель з аповесці “Пярсцёнак апошняга імператара”). Гэта актыўныя ўдзельнікі тыповага для твораў пісьменніцы канфлікту, сутнасць якога выяўляецца праз сутыкненне годнай, ахвярнай мінуўшчыны і прагматычнай, сквапна-драпежнай сучаснасці. Такія персанажы належаць групе былых жаніхоў / мужоў галоўнай гераіні, якіх яна змяняе на духоўна блізкіх “сяброў па авантуры”, доўгавалосых “няўдачнікаў”, што ўрэшце ператвараюцца ў прынцаў.

Іншымі словамі, кагорта антыгерояў (неадназначна ідэальных герояў) Л. Рублеўскай мае тую асаблівасць, што яны нярэдка займаюць пазіцыі галоўных персанажаў, якія праходзяць усе авантуры і выпрабаванні па ратаванні беларушчыны, аднаўленні памяці і заваёўваюць тым самым месца ў сэрцы галоўнай гераіні. Каханне ды жыццёвыя іспыты дазваляюць ім раскрыцца з найлепшага боку, наблізіцца да “асучасненага” рамантычнага ідэалу, вартага іх продкаў – каралёў ды інсургентаў, і выявіць свой спрыт, рашучасць і мужнасць.

Такім чынам, адносіны да кожнага з герояў, да часу і прасторы, у якіх яны жывуць, будзе тое мінуўшчына ці сучаснасць, выразна прачытваюцца шляхам дэталей, аўтарскіх інтанацый, апісанняў (партрэта, мімікі, вопраткі, пейзажу). І паўсюдна, усімі сродкамі – ад рамантычна-эстэтызаваных да меладраматычна-псеўдадакументальных – прасочваецца галоўны прынцып і мэта твораў пісьменніцы: зацікавіць беларушчынай.

К. А. Капылова

Навук. кір. **В. А. Ляшчынская**,
д-р філал. навук, прафесар

ПРАЦА І БЕЛАРУС ПРАЦЫ Ў ПАРЭМІЯХ

У апошні час парэміі (тэрмін выкарыстоўваецца для абазначэння прыказак паводле наймення новага раздзела – парэміялогія) сталі аб’ектам актыўнага даследавання моваведаў і найперш як сродку захавання і трансляцыі ў часе і прасторы культурнай інфармацыі, сфармуляваных у іх правілаў, якія пашыраюцца на ўсе аналагічныя з’явы жыцця народа. Парэміі як устойлівыя адзінкі з’яўляюцца крыніцай пазнання і самога народа, яго культурных каштоўнасцей. У прыватнасці, нас зацікавілі парэміі для пазнання аднаго аспекта ў гісторыі жыцця беларусаў – месца і ролі працы ў жыцці народа, адносінаў чалавека да яе, ці пазнанне тых правілаў, якімі кіруюцца беларусы адносна гэтай тэмы і якія характарызуюць сам народ, а крыніцай тэматычнай групы парэмій паслужыў унікальны слоўнік парэмій А. С. Аксамітава [1].

Працоўная дзейнасць чалавека парэміялогіяй рэпрэзентуецца ў супрацьлегласці, але насуперак імкненню да адмоўнага полюса ацэначнай шкалы найбольш колькасна прадстаўлены парэміі са станоўчай ацэнкай. Аналіз парэмій дазваляе выдзеліць некалькі крытэрыяў ацэнкі добрай працы: абавязковая наяўнасць працы (*Без працы жыць – неба капціць; Работа – не забота: забота, калі няма работы і інш.*), добрасумленнасць (*Рабі так, каб сабак не дражніць і людзей не смяшыць; Працу палюбіш – чалавекам будзеш*), адказнасць і руплівасць (*Каб зарадзіўся лён, адбівай за паклонам поклон; Трэба нахіліцца, каб з ручая напіцца; Па дарозе ідучы, грыбоў не назбіраеш; Арэх не раскусіш – зерне не з’ясі; Не капаўшы студні, вады не піць і інш.*), стараннасць (*Без мазалі на руках не будзеш мець хлеба ў зубах; Як пасцелішся, гэтак і выспішся; Хто хоча шчасліва жыць, той працу павінен любіць і інш.*).

У выдзеленай групе парэмій беларускай мовы адлюстроўваюцца самыя розныя аспекты ўяўлення беларусаў аб працы, і ўсе яны, з якіх найбольш значнымі выступаюць нястомнасць і абавязковасць працы, адданасць, стараннасць, даводзяць культурныя каштоўнасці, якімі кіраваліся нашы продкі і якія яны пакінулі нам у спадчыну, утрымліваюць веды пра практычны вопыт беларусаў.

Літаратура

1 Аксамітаў, А. С. Прыказкі і прымаўкі: Тлумачальны слоўнік беларускіх прыказак і прымавак з архіваў, кафедральных збораў, рэдкіх выданняў XIX і XX стст. / А. С. Аксамітаў. – Мінск: Беларуская навука, 2000. – 320 с.

К. М. Клімянкова

Навук. кір. **В. С. Новак,**

д-р філал. навук, прафесар

ТРАДЫЦЫІ СМЕХАВАЙ КУЛЬТУРЫ Ў РАДЗІННА-ХРЭСЬБІННЫХ ПЕСНЯХ БЕЛАРУСАЎ

Сямейна-абрадавая паэзія, у прыватнасці радзінна-хрэсьбінныя абрады і песні вылучаюцца сатырыка-гумарыстычнай скіраванасцю, што невыпадкова, бо сатыра і гумар выконвалі засцерагальную функцыю. У шматлікіх камедыйных сітуацыях, якія даводзіцца назіраць у этнаграфічных апісаннях радзінна-хрэсьбіннай абраднасці, прымаюць удзел бабка-павітуха, кум і кума.

Асаблівай увагі заслугоўваюць тэксты песень, прысвечаныя куму і куме: *“На гарэ ліпка нахілілася, / А кума з кумам пасварылася. // А за што яны пасварыліся? / Ці за трэсачкі за цісовыя, / Ці за дзетачак за хрышчоных? / Не за трэсачкі за цісовыя, / А за дзетачак за хрышчоных. // Кума кума перапрашавала: / – Хадзі, кумок, кісялёк есці, / Кісялёк есці із сыціцаю, / Кісялёк есці із сыціцаю, / Са мной, добрай маладзіцаю”* [1, с. 413]; *“Узяў кум куму за правую руку, / Павёў кум куму у вінны садок, / Пасадзіў кум куму а пад вішаньку: / – Сядзі, мая кумка маладзенькая, / Нап’ёмся мы мёду саладзенькага. // На куме каралі – семсот давалі, / А на куме штаны – няма ім і цаны”* [1, с. 385].

Сюжэтныя сітуацыі, у якіх кум увесь час дагаджае куме рознымі падарункамі, хваліць яе працавітасць, імкнецца дапамагчы, каб задобрыць яе, а кума ж у сваю чаргу частуе яго блінамі, хваліць, ліслівіць перад ім, напоўнены незласлівай іроніяй: *“Ішоў кум на сад, / Кума на гародзі, / Нясець кум чапля, / Кума скавороду. // Кум дроў насячэць, / Кума бліноў напачэць, / Кум бліноў не хочыць, / Кала кумы рагочыць”* [1, с. 415].

Камічны эфект ствараецца не толькі ў песенных тэкстах, у якіх гаворыцца пра ўзаемаадносіны кума і кумы, але і ў тых тэкстах, дзе цэнтральнае месца адводзіцца жонцы кума, а таксама ў застольна-бяседных: *“А чы ж табе, мая кума, / Няма дома дзела, / Шчо ты з маім чалавекам / У карчомцы засела”* [1, с. 427].

Такім чынам, на шчасце і дабрабыт маладой сям’і, нованароджанага, зыходзячы з народных вераванняў, уплывалі гумар і сатыра, якім надавалася магічнае значэнне.

Літаратура

1 Радзіны: Абрад. Песні / уклад. і сістэм. тэкстаў Г. А. Пятроўскай, апісанне абрадаў Т. І. Кухаронак; рэдкал.: А. С. Фядосік і інш. – Мінск: Навука і тэхніка, 1998. – 637 с.

В. Д. Кривошеева

Науч. рук. **Т. Н. Богоедова,**

канд. філал. навук, доцент

К ПРОБЛЕМЕ РЕКОНСТРУКЦИИ ДВУОСНОВНЫХ АНТРОПОНИМОВ

Вопрос о генезисе двуосновных антропонимов до настоящего времени остается открытым: являются ли данного рода имена свернутыми синтаксическими конструкциями